

**НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ ДЕРЖАВИ І ПРАВА ІМЕНІ В.М.КОРЕЦЬКОГО
НАН УКРАЇНИ**

ЗАТВЕРДЖЕНО

Вченою радою Інституту

держави і права імені

В.М.Корецького НАН України

12 березня 2020 року, протокол № 3

Голова Вченої ради, академік НАН

України

Ю.С.Шемшученко

ПРОГРАМА

ДОДАТКОВОГО ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ

ПІДГОТОВКИ ЗДОБУВАЧА ВИЩОЇ ОСВІТИ

СТУПЕНЯ ДОКТОРА ФІЛОСОФІЇ (PhD)

ЗІ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ 081 – ПРАВО ТА

293 – МІЖНАРОДНЕ ПРАВО

Київ – 2020

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Програму додаткового вступного випробування розроблено для вступників, які вступають до аспірантури Інституту держави і права ім. В.М.Корецького НАН України з іншої галузі знань (спеціальності), ніж та, яка зазначена в їх дипломі магістра (спеціаліста).

Вступник до аспірантури повинен продемонструвати достатній рівень теоретичних знань, умінь, навичок та інших компетентностей з дисципліни «Теорія держави і права» для успішного оволодіння освітньо-науковою програмою підготовки здобувача вищої освіти ступеня доктора філософії зі спеціальностей 081 «Право» та 293 «Міжнародне право».

Додаткове вступне випробування передує вступним іспитам зі спеціальності, іноземної мови та філософії. Додатковий вступний іспит проводиться в усній формі за екзаменаційними білетами, кожний з яких складається з 2-х питань.

Оцінювання додаткового вступного випробування відбувається за двобальною шкалою: «зараховано»/ «не зараховано». У тому випадку, коли за додаткове вступне випробування вступник отримав оцінку «не зараховано», він не допускається до наступного вступного випробування і позбавляється права брати участь у конкурсі.

**ЗМІСТ ДОДАТКОВОЇ ПРОГРАМИ ПІДГОТОВКИ ДО
ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ ДЛЯ ЗДОБУТТЯ СТУПЕНЯ
ДОКТОРА ФІЛОСОФІЇ ЗІ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ 081 «ПРАВО», 293
«МІЖНАРОДНЕ ПРАВО»**

ТЕОРІЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА

Тема 1. Поняття та зміст юридичної науки

Об'єкти, предмет, методологія та функції юридичної науки. Система юридичних наук. Поняття, значення та класифікація методології юридичної науки. Принципи наукового пізнання.

Тема 2. Теорія держави і права як юридична наука

Предмет теорії держави та права. Методологія теорії держави та права. Функції теорії держави та права. Теорія держави та права в системі юридичних наук. Теорія держави та права як навчальна дисципліна.

Тема 3. Зміст, сутність та призначення держави

Поняття та ознаки держави. Різноманітність поглядів на природу та походження держави. Загальні закономірності виникнення держави. Соціальна та ціннісна сутність держави. Поняття державної влади та її особливості. Поняття державного суверенітету. Функції держави та їх класифікація. Типологія держав.

Тема 4. Держава та суспільство

Держава в політичній та економічній системі суспільства. Поняття громадянського суспільства. Поняття правового статусу держави. Діалектика держави та громадянського суспільства. Місце самоврядування. Держава та політичні партії. Держава та громадські об'єднання. Держава та релігійні організації. Поняття та зміст соціальної держави. Конституційне закріплення принципів соціальної держави.

Тема 5. Людина та держава

Людина, особа та громадянин: співвідношення понять. Поняття та структура правового статусу особи та громадянина. Правовий статус народу. Права людини. Міжнародні стандарти прав людини. Гарантії прав людини та громадянина. Права людини в умовах правової та соціальної держави.

Тема 6. Правова держава

Правова держава: ідея, зміст та основні принципи. Ознаки сучасної правової держави. Конституційне закріплення принципів правової

держави. Принцип верховенства права. Тенденції розвитку правової держави в Україні. Співвідношення правової та соціальної держави.

Тема 7. Форма держави

Поняття форми держави та її структурні елементи. Співвідношення понять форма держави та державний лад. Поняття та види форм державного правління. Поняття та класифікація форм державно-територіального устрою. Поняття та види державно-політичного режиму. Поняття та ознаки демократії. Принципи, форми та функції демократії.

Тема 8. Механізм та апарат держави

Механізм держави: поняття та елементи. Апарат держави: поняття та структура. Принципи організації та діяльності державного апарату. Орган держави: поняття, особливості та види. Поділ влади як принцип організації державного апарату. Система «стримувань» і «противаг». Органи законодавчої, виконавчої та судової влади. Поняття правоохоронного та контрольно-наглядного органу. Держава і органи місцевого самоврядування: співвідношення. Органи місцевого самоврядування у механізмі української держави. Поняття державної служби. Державний службовець і посадова особа.

Тема 9. Праворозуміння

Основні концепції праворозуміння. Поняття, призначення та соціальна сутність права. Світоглядна, ціннісна та функціональна природа права. Види функцій права. Принципи права. Основні закономірності виникнення та розвитку права. Сучасні аспекти праворозуміння. Проблема співвідношення «права» та «закону».

Тема 10. Право як соціальний регулятор

Соціальне регулювання: поняття та види. Право як соціальний регулятор. Соціальні норми: поняття та класифікація. Правові норми як особливий вид соціальних норм. Співвідношення моральних та правових норм. Ознаки, види та функції правових норм. Структура правової норми. Норма права та стаття нормативного акта: співвідношення. Поняття колізійних норм. Поняття, особливості та предмет правового регулювання. Засоби, способи (методи) та типи правового регулювання. Поняття, основні елементи та стадії механізму правового регулювання. Ефективність правового регулювання.

Тема 11. Джерела (форми) права

Поняття джерела (форми) права. Співвідношення понять «форма» та «джерело» права. Види джерел (форм) права. Нормативно-правовий акт як джерело права. Класифікація нормативно-правових актів. Дія нормативного акта в часі, просторі та за колом осіб. Поняття та ознаки

закону. Види законів. Конституція – основний закон держави та громадянського суспільства. Поняття законодавчого процесу. Поняття та види підзаконних нормативно-правових актів.

Тема 12. Правотворчість

Поняття, принципи та функції правотворчості. Співвідношення правотворчості та законотворчості. Види і форми правотворчості держави. Стадії правотворчого процесу. Громадянське суспільство як суб'єкт правотворчості.

Тема 13. Правова система, система права і система законодавства

Поняття системного підходу до праворозуміння. Поняття та структура правової системи. Правові системи сучасності: поняття, ознаки та види. Поняття, основні ознаки та структура системи права. Теорія держави і права. Додаткове вступне випробування. Характеристика структурних елементів системи права. Поняття інституту, підгалузі та галузі права. Система права як фактор правового регулювання. Предмет і метод правового регулювання. Співвідношення системи права та системи законодавства. Поняття системи законодавства. Поняття інституту та галузі законодавства.

Тема 14. Систематизація законодавства

Поняття, завдання та форми систематизації законодавства. Облік нормативних актів та його форми. Інкорпорація, консолідація та кодифікація законодавства: поняття та характеристика. Звід законів як форма систематизації.

Тема 15. Правовідносини

Правовідносини як вид суспільних відносин. Поняття та ознаки правовідносин. Структура (склад) правовідносин. Суб'єкти, об'єкти та зміст правовідносин. Класифікація правовідносин. Поняття правосуб'єктності. Юридична і фізична особа. Поняття правоздатності та дієздатності. Підстави виникнення, зміни та припинення правовідносин. Поняття та види юридичних фактів. Поняття презумпції.

Тема 16. Реалізація права

Реалізація права і реалізація правових норм: проблема співвідношення. Поняття та основні форми реалізації правових норм. Правозастосування як форма правореалізації: поняття та види. Основні стадії (етапи) застосування норм права. Акт застосування норм права: поняття та види. Прогалини в праві та способи їх усунення. Аналогія закону та аналогія права. Помилки у правозастосуванні. Правові колізії та способи їх подолання.

Тема 17. Тлумачення правових норм

Поняття та значення тлумачення правових норм. Способи (методи) тлумачення правових норм. Види тлумачення правових норм. Тлумачення правових норм за суб'єктами. Тлумачення правових норм за обсягом їх змісту. Акт тлумачення правових норм (інтерпретаційні акти): поняття та види.

Тема 18. Правомірна поведінка. Правопорушення

Поняття, ознаки та види правової поведінки. Правомірна поведінка: поняття та характеристика. Види правомірної поведінки. Правопорушення: поняття, склад та види. Поняття правопорушності. Зловживання правом. Причини та умови скоєння правопорушень.

Тема 19. Юридична відповідальність

Соціальна відповідальність: поняття та види. Юридична відповідальність: поняття, природа і призначення. Принципи і функції юридичної відповідальності. Підстави та стадії юридичної відповідальності. Підстави звільнення від юридичної відповідальності. Види юридичної відповідальності. Державний примус та юридична відповідальність: співвідношення.

Тема 20. Правосвідомість та правова культура

Поняття та структура правосвідомості. Функції правосвідомості та її роль у суспільному житті. Класифікація форм (видів) правосвідомості. Поняття правової культури, її види, рівні та функції. Структура правової культури суспільства. Професійна правосвідомість і правова культура. Правовий нігілізм та правовий ідеалізм як специфічні форми правової культури. Поняття, ознаки та функції правового виховання.

Тема 21. Законність і правопорядок

Поняття та зміст законності. Принципи, вимоги та гарантії законності. Поняття, ознаки та соціальні функції правопорядку. Принципи та структура правопорядку. Співвідношення понять «правапорядок» і «громадський порядок». Поняття державної дисципліни. Співвідношення законності і правопорядку.

Тема 22. Юридична практика

Поняття, структура та види юридичної практики. Функції і шляхи вдосконалення юридичної практики.

Тема 23. Юридичний процес

Поняття і зміст юридичного процесу. Види, принципи та стадії юридичного процесу. Поняття юридичної техніки.

ОРІЄНТОВНІ ПИТАННЯ ПІДГОТОВКИ ДО ДОДАТКОВОГО ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ

1. Об'єкти, предмет, методологія та функції юридичної науки.
2. Співвідношення категорій: об'єкт та предмет юридичної науки.
3. Принципи наукового пізнання.
4. Загальні закономірності виникнення, розвитку та функціонування держави та права.
5. Філософські, загальнонаукові та спеціально-наукові методи пізнання державно-правових явищ.
6. Співвідношення теорії держави і права з історією держави та права, філософією та соціологією права.
7. Держава як теоретична категорія, її співвідношення з іншими поняттями суспільствознавства.
8. Соціальна та ціннісна сутність держави.
9. Поняття державної влади та її особливості.
10. Поняття правового статусу держави.
11. Загальні закономірності та причини виникнення держави.
12. Порядок як необхідна умова існування та розвитку суспільства.
13. Поняття соціального регулювання та його співвідношення із суспільним порядком.
14. Співвідношення суспільної та державної влади.
15. Поняття та зміст соціальної держави. Історичні етапи формування ідеї соціальної держави та проблеми її практичного втілення.
16. Держава та громадянське суспільство: напрями взаємодії.
17. Поняття та структура правового статусу особи.
18. Права людини в умовах правової та соціальної держави.
19. Принцип верховенства права. Тенденції розвитку правової держави в Україні.
20. Проблема співвідношення форми держави та її сутності (змісту).
21. Реалізація права і реалізація правових норм: концептуальні підходи до визначення сутності.

22. Правозастосування як форма правореалізації: поняття та види.
23. Прогалини в праві та способи їх усунення.
24. Аналогія закону та аналогія права.
25. Правові колізії та способи їх подолання.
26. Поняття, значення та способи (методи) тлумачення правових норм.
27. Акт тлумачення правових норм: поняття та види.
28. Поняття, ознаки та види правової поведінки.
29. Юридична відповідальність: поняття, природа і призначення.
30. Поняття, структура та види юридичної практики

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Загальна теорія держави і права /за ред. М.В.Цвіка, В.Д.Ткаченка та О.В.Петришина. – Х.: Консум, 2002.
2. Загальна теорія держави і права: [підручник для студентів юридичних вищих навчальних закладів] / М.В.Цвік, О.В.Петришин, Л.В.Авраменко [та ін.]; за ред. д-ра юрид. наук, проф., акад. АПрН України М.В.Цвіка, д-ра юрид. наук, проф., акад. АПрН України О.В.Петришина. – Х.: Право, 2011.
3. Зайчук О.В., Оніщенко Н.М. Теорія держави і права: Академічний курс: підручник /за ред. О.В.Зайчука, Н.М.Оніщенко. – К.: Юрінком Інтер, 2006.
4. Загальна теорія держави і права: (основні поняття, категорії, правові конструкції та наукові концепції): навч. посібник /за ред. О.В.Зайчука, Н.М.Оніщенко. – К.: Юрінком Інтер, 2008.
5. Загальна теорія держави та права: навч. посібник /Р.А.Калюжний, С.М.Тимченко, Н.М.Пархоменко, С.М.Легуша. – К.: Вид. Паливода А.В., 2007.
6. Загальна теорія права : підручник / [за заг. ред. М.І.Козюбри]. – К.: Ваїте, 2015.
7. Копейчиков В. В. Правознавство. – К.: Юрінком Інтер, 2002.
8. Крестовська Н. М., Матвеева Л.Г. Теорія держави і права. Елементарний курс. – Видання друге. – Х.: Одісей, 2008.
9. Машков А.Д. Теорія держави і права: підручник. – К.: Дакор, 2014.
10. Рабінович П.М. Основи загальної теорії права та держави: навч. посібник. – Вид. 6-е. – Х.: Консум, 2002.

11. Теорія держави і права. Академічний курс: підручник / О.В.Зайчук, Д.П.Заєць, В.С.Журавський [та ін.]; О.В.Зайчук (відпов. ред.). – К.: Юрінком Інтер, 2008.
12. Теорія держави і права: навч. посіб. / Р.А.Ромашов, Н.М.Пархоменко, С.М.Легуша, Г.Н.Муртазаєва. – К.: КИТ, 2007.
13. Теорія держави і права: підручник / А.С.Васильєв, І.В.Борщевський, В.В.Іванов [та ін.]. – Х.: Одіссей, 2007.
14. Теорія держави і права: навч. посібник / В.М.Субботін, О.В.Філонов, Л.М.Князькова, І.Я.Тодоров. – К.: Знання, 2005.